

Waarom een nieuwe code voor toezicht?

Wat hebben wij geleerd van de vorige codes?

Inleiding:

Op 15 mei 2013 heeft de Nederlandse Regering een 'Commissie verantwoord bestuur en toezicht in de semipublieke sector' ingesteld. Deze commissie heeft onder voorzitterschap van mevrouw Femke Halsema, voormalig fractieleidster van GroenLinks, in september 2013 advies uitgebracht. De opdracht luidde: *'het schetsen en toelichten van de kernwaarden van maatschappelijk verantwoord bestuur en intern toezicht in de (semi) publieke sector in de vorm van gedragsregels.'*

Daarnaast vraagt de minister (in casu Minister Kamp van Economische Zaken) om 'het kabinet te adviseren hoe deze gedragsregels ook daadwerkelijk gaan leven en wat de rol van de overheid hierin zou moeten zijn.' Opvallend is de toevoeging aan het einde van de opdrachtverstrekking: 'Het is in het algemeen belang dat doelmatig en effectief met publiek geld wordt omgegaan. Tegelijkertijd moet er vertrouwen kunnen zijn in de vele professionals die belangrijke maatschappelijke diensten leveren.'

Dit artikel geeft een bespiegeling over de opdracht (verstrekking) en beschrijft deze opdracht in de context van de afgelopen decennia.

Wat was het effect van de vorige codes?

Ik heb er geen studie naar gedaan, maar naar mijn mening zijn er drie dingen gebeurd met de codes, in opdracht van de Nederlandse regering:

Ten eerste is er aandacht ontstaan voor het werk van het toezicht. Door de bekendste code, de code van de commissie Tabaksblat, is er openheid gekomen in het systeem van coöptatie bij de benoeming van toezichthouders. Het aantal commissariaten is aan banden gelegd en zo zijn er nog meer randvoorwaarden geaccepteerd door de Nederlandse maatschappij. Ik vraag mij af of het een bijdrage heeft geleverd aan beter toezicht, maar politiek gezien past de Code Tabaksblat volstrekt in de tijdsgeest van transparantie.

Ten tweede is er een zweem van wantrouwen ontstaan onder het grote publiek. Het communicatieve gevolg van het instellen van een Regeringscommissie is dat er kennelijk iets niet pluis is. De uitkomsten van de codes geeft een gevoel van: 'Goh, wat voor soort mensen zijn toezichthouders eigenlijk, dat er een commissie nodig is om dit soort eenvoudige zaken uit te leggen?' Dit effect bij het grote publiek heeft niet bijgedragen aan beter toezicht.

Ten derde zijn de meeste bestaande toezichthouders blijven zitten waar ze zaten en constateer ik in de praktijk vooral een verkramping van het toezicht. Met name de laatste paar jaren zijn er vele (binnen) brandjes ontstaan binnen raden van toezicht, dan wel tussen raden van toezicht en bestuurders. De sfeer van vertrouwen lijkt te zijn omgeslagen in een afvink cultuur. De betreffende toezichthouders willen hun straatje schoon houden. Toezichthouders worden onzeker en reageren niet altijd even handig, afhankelijk van hun persoonlijkheid. De diverse affaires bij corporaties, zorg en onderwijs hebben hier natuurlijk aan bijgedragen. Ik hoop dat deze afvink cultuur een tijdelijke dip is in de overgang van onzekere toezichthouders naar kwalitatief hoogwaardige toezichthouders die weten wanneer zij moeten vertrouwen en wanneer zij moeten ingrijpen.

Conclusie:

Het benoemen van een commissie over een (gedrags) code op toezicht zorgt voor discussie. Daar is niets mis mee, maar realiseert de politiek dat een opdracht geven tot het opstellen van een code het signaal geeft dat er kennelijk iets fout is. Ik vraag mij af of de negatieve effecten goed afgewogen zijn ten opzicht van het mogelijk te behalen voordeel.

In drie vervolgartikelen (Halsemaatje 2, 3 en 4) ga ik verder op deze Commissie en de effecten op de Governance in Nederland. In Halsemaatje 2 ga ik in op maatschappelijke context waarbinnen de commissie Halsema moest acteren. In Halsemaatje 3 beschrijf ik het effect van de opdrachtverstrekking aan de commissie Halsema, om tenslotte in Halsemaatje 4 een commentaar te leveren op het rapport van deze commissie.